

ÖLÜM CEZASI GERİ GELMELİ Mİ? SHOULD DEATH PENALTY BE IN FORCE?

İlhan AKBULUT*

Özet: Bir toplumdaki insanların ortak yaşamlarını belirli bir intizam içinde sürdürebilmeleri için aralarında belirli bir düzenin ve bunun sonucu olarak yaptırımlar düzeninin kurulması zorunludur. Her sistem kendi düzenini korumak, toplumdaki bireyin sosyal normlara uygun bir şekilde hareket etmelerini sağlamak için toplumda var olan kontrol mekanizmalarının yanı sıra üstün bir otorite tarafından yaptırımlar düzeninin kurulmasını da zorunlu kılar. Günümüzün gelişen toplumlarında sosyal düzeni bozan fiil ve hareketler topluma zarar veren hareketlerdir ve daha çok toplumdaki bireyi ilgilendirdiğinden zarar meydana geldiğinde zarara sebebiyet veren bireyin hürriyetini sınırlama veya birey için önemli olan diğer bazı haklardan yoksun bırakma gibi yaptırımlar uygulanmaktadır.

Düzensiz bir toplum düşünölemeyeceğine göre bu düzeni bozan kişiye karşı işlediği fiil sebebiyle toplumun kınama duygusunu belirten bir yaptırımın uygulanması zorunludur. Uygulanış şekli ve türleri bugün değişmiş olsa dahi toplumun kınama duygusunu açıklayan, kusur ile orantılı olarak verilen, uygulandığı kişi üzerinde acı ve ıstırap veren, bozulmuş olan toplum düzenini eski hâline getirmeyi amaçlayan yaptırım cezadır.

Toplumdan tasfiye edilme amacını taşıyan “ölüm cezası” ülkemizde 1984 tarihinden beri fiilen ve 2004’ ten itibaren de hukuken bulunmamaktadır. Ölüm cezası önce 2001 tarihinde savaş tehdidi ve terör suçları halleri dışındaki suçlar için kaldırılmış, 3 Ağustos 2002 tarihinde de “ Savaş ve çok yakın savaş tehdidi hallerinde işlenmiş suçlar hariç” şartı ile kaldırılmıştır. 7.5.2004 tarihli 5170 Sayılı kanun ile Anayasa’ dan ölüm cezaları ile ilgili maddeler kaldırılarak Avrupa Birliği kriterlerine uyum çalışmalarının en önemlisi gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Devlet, Sosyal Düzen, Yaptırım, Ölüm Cezası

Abstract: It is obligatory that an order, as a result of an order, an order of sanctions should be established for the members in a society to lead their common life in a particular regularity. Each system

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi (E. Hâkim), ilhanakbulut@hotmail.com

2. Cezanın Hukuki Esası ve Amacı

2.1. Cezanın Tanımı

Sözlükte isim olarak “bir şeyin bedeli ve karşılığı”, mastar olarak da “iyi veya kötü olan bir fiil ve davranışın tam ve yeterli karşılığını vermek” anlamına gelir.¹

Hukuk kurallarının belirli bir dönemde, bu dönemin şartlarına göre belirli bir biçimde oluştuğu bilimsel bir gerçektir. Tarih içinde görülmüştür ki, ne zaman esaslı bir hukuk anlayış ve sistem değişimi gerçekleşmiş olsa, bu değişimden önce mutlaka toplumsal bir değişimin varlığı göze çarpmaktadır. Bu değişim süreci içinde ceza uygulaması anlayışı da değişmektedir.

Cezanın tanımı sosyologlara, hukukçulara ve felsefecilere göre değişmektedir. Sosyologlar çoğunlukla cezayı suçun toplum hayatında yarattığı tepkiye, sosyal yapıda meydana getirdiği tahribata bir karşılık olarak toplum tarafından belirlenen bir bedel olarak kabul ederler. Nitekim Levy - Bruhl ‘ e göre ceza, suçun yarattığı sosyal tepkiye denir. Ve cezanın şiddetini suçun kolektif şuurda yarattığı tahrik tayin eder.²

Durkheim’e göre ise ceza, esas itibariyle cemiyetin bazı davranış kurallarını ihlal etmiş olan üyeleri aleyhine seçilmiş bir heyet marifetiyle icra ettiği ve şiddeti derecelere tâbi, ihtirası bir tepkiden ibarettir.³

Her iki sosyolog da cezayı, suç olarak nitelendirilen fiilin toplum bünyesinde yarattığı tahribatı ve kolektif bilinçte meydana getirdiği tahriki esas olarak tanımlamaktadırlar. Ve her ikisi için de ceza toplumun suç işleyene, işlediği suç ölçüsünde tayin ettiği bir “kefare” (bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan şey veya verilen nesne) den ibarettir.

Hukukçulara göre ise ceza muhtelif şekillerde tanımlanmaktadır. Bir tanıma göre ceza ; “Topluma büyük ölçüde zarar veren fiiller karşılığı Devlet’in son çare olarak kanun ile yarattığı ve izlediği diğer yapıcı

¹ Ali Bardakoğlu, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, “Ceza Maddesi”, Cilt: 7, İstanbul 1993 s.469.

² Bruhl Levy, Suç Sosyolojisine Giriş, Çev. Ümit Meriç, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul 1984, s.289.

³ Hamide Topçuoğlu, Hukuk Sosyolojisi Dersleri (Sosyolojik Açıdan Hukuk), Cilt: II, Yayıncılık Ltd. Şti. 1. Baskı, Ankara 1984, s.73.

amaçlar yanında, özellikle suç işleyeni bazı yoksunluklara tabi kılmak ve toplumun işlenen fiili onamama tutumunu belirtmek üzere ilke olarak bir yargı kararı ve suçlunun sorumluluk derecesi ile orantılı biçimde uygulanan korkutucu, caydırma bir müeyyidedir.⁴

Felsefecilerden Bentham' da, cezanın kendisinin kötü bir şey olduğunu ve ancak daha büyük bir kötülüğü yok etmek için kullanılabileceğini belirtmektedir.⁵

Verilen tanımların çoğunda, cezanın acı, ızdırap verici, bir şey olduğu üzerinde durulmaktadır.

Gerçekten "acı" ceza kavramının esasını oluşturur. Suçlunun, hukuki menfaatlerini tehdit etmiş olmasından dolayı ceza yalnız hukuki bakımdan değil, psikolojik bakımdan da bir acıdır.

Ceza hukuku kuralları, toplumsal ve siyasal yapının muhafazasına yönelik olup, toplumsal ve siyasal yapıya göre biçimlenir. Siyasal ve toplumsal yapı değişimlerine paralel olarak, ceza normlarının da değişmesi zorunluluk olarak ortaya çıkar. Suç, belirlenmiş yasaklara aykırı hareketlerde bulunmak, belirli yasaklara uymamaktır. Bu emir ve yasaklar, gerek devletin doğrudan siyasal, idari veya adli öz yapısını korumak amacıyla yönelik olabilir. Ayrıca toplumsal düzeni sağlama amacı da güder. Gerçek olan bir şey varsa o da belirli siyasal koşul ve nedenlerin ceza kanunu yapısını etkilediğidir.

Devletin yetkili organları tarafından konulmuş olan ve insan davranışlarını düzenlemeye yönelik olan kural ve yasakların ceza hukuku kuralı olabilmesi için cebir ile müeyyidelendirilmiş olmaları gerekir. Kişi bu yasaklara uymadığı takdirde ceza yaptırımını ile karşılaşmış olacaktır. Ceza, devletin bireye karşı uyguladığı en etkili ve kesin zorlama aracıdır. Önce ceza yoluyla korunan emir ve yasaklar konulmakta, daha sonra bu emir ve yasağı ihlal edenler mahkûm edilip cezalarının infazı yoluyla kişi hürriyetine etkili ve derin bir müdahale gerçekleştirilmiş olmaktadır.

⁴ Sulhi Dönmezer - Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, C. II,10. Bası, İstanbul 1994, s.544.; Ayrıca Bk. Sulhi Dönmezler "Suçla Mücadele", *Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2, Sayı:16, Şubat 1997, s.3 vd.

⁵ Jeremy Bentham, *The Principles of Morals and Legislation*, Newyork 1948, s.170.

2.2. Cezanın Amaçları

Ceza Hukuku, sadece Ceza Kanunu'nda değil, aynı zamanda diğer genel ve özel kanunlarda yer alan cezai hükümlerin tümünden meydana gelir. Her bir kanun hükmüne “ Ceza Normu” denir. Ceza Normu “emredici özelliğe “ sahiptir. Ceza Normu, devlet tarafından konulan bir davranış kuralı olarak uyulması zorunlu bir normdur.⁶

Ceza Normları, genelde iki unsurdan oluşmaktadır. Bunlar, kural ve müeyyidedir. Kural, belirli bir davranışta bulunma emridir. Yani belirli bir hareketi yapma veya yapmama emridir. Müeyyide ise, hukuk kuralının ihlaline tepki olarak gösterilen, hukuk düzeni tarafından öngörülen ve devlet tarafından uygulanan bir zorlamadır.⁷ Bu zorlama kişinin hayatına, hürriyetine, mal varlığına yönelik olabilir. Bu zorlamalara fert uyup uymamakta serbest değildir. Fert bunlara uymak zorundadır. Zira hem ceza kanununun ihlali hem de kamunun belirlediği yasaklar ihlal edilmiş olur.

Suçlulara verilecek cezanın da adil ve haklı olması gereklidir. Cezalar sisteminin ana amacı olanak ölçüsünde çok kişinin Ceza Hukuku kurallarına uymalarını sağlamak, dolayısıyla suçluluğu azaltmaktır. Cezaların önleyici etkisi, şahısların bulunduğu sosyal sınıf, yaş, yaşayış tecrübeleri, zekâ, eğitim ve diğer etmenlere bağlı olarak değişir.⁸

Bir üstyapı kurumu olarak hukuk açısından ceza bir amaca yönelik olmalıdır. Amaçlar yönünden ceza konusunda öne sürülmüş çeşitli görüşler gözden geçirildiğinde; cezanın kefaret, genel önleme, ıslah yöntemi olduğunun savunulmakta olduğunu görebiliriz. Bu anlamda, bir cezanın meşruluğu, uygulandığı devrin ahlak ve insanlık ölçülerinin dışında olamaz. Kanunlar insanlarda aklın ve vicdanın etkinliğini sağlamak zorundadır.

Ceza hukuku kaidelerinin ahlak kaideleri ile benzerlik gösterdiği bilinmektedir. Ancak ahlak kaidelerinin çok fazla olması bu benzerliğin dışında kalmaktadır. Her şeyden evvel ahlak kaideleri o kadar fazladır ki, bir kere bütün bunları suç olarak kanunlara koymak başlı

⁶ Zeki Hafızoğulları, Ceza Normu, 2. Baskı, Ankara 1996, s.322.; Ayrıca Bk. Faruk Erem, Türk Ceza Hukuku, C. I, İstanbul 1966, s.202.

⁷ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku, Ankara 1991, s.11.

⁸ P.W. Tappan, Crime Justice and Correction, London 1960, p.248' den zikreden Mustafa Tören Yücel, Kriminoloji Suç ve Ceza, Ankara 1986, s.190.

başına bir sorun teşkil etmektedir. Bütün ahlaksızlıkların suç sayılması halinde, hem ferdi hürriyet çok tahdit edilmiş olacak, hem de takibat yapılması zorlaşacaktır. Netice itibariyle hukuk ile ahlakın müşterek tarafları olduğu gibi, müstakil tarafları olduğu unutulmamalıdır.

Hukukumuzda süresi belli mahkûmiyet sistemi geçerlidir. Mahkûmiyet kararına hükmedilirken özgürlüğü bağlayıcı cezanın süresi belirlenmektedir. Somut tayinde hâkim suç tanımındaki cezayı uygular. Sadece özgürlüğü bağlayıcı ceza gösterilmişse yalnızca buna hükmedilir. Maddeye özgürlüğü bağlayıcı ceza ile para cezası birlikte konulmuş ise; hâkim bunların ikisini de dikkate almak zorundadır. Ancak yasa maddesinde seçimlik ceza varsa birini seçer Bu durum cezanın bireyselleştirilmesine yardımcı olur. Cezanın bireyselleştirilmesi, suçun işlenmesini gerçekleştirmek veya kolaylaştırmak yönünde maddi veya manevi fonksiyon icra edenlerin suçlu sayılması ve sadece onların cezalandırılması olarak tanımlanabilir.

Bireyselleştirme ceza tayininde önemli bir işlemdir. Aynı tür ve miktardaki ceza kişiler üzerinde çok değişik etkiler meydana getirir. Gerçekten aynı cezanın suçlular üzerinde meydana getirdiği acı, ızdırap ve ağırlık sosyal ve ekonomik durumuna, karakterine göre değişir. Bu nedenle suçlunun kişiliği sorunu cezaların bireyselleştirilmesi olarak çağdaş ceza hukukuna girmiştir.⁹

Somut eylemi yargılayan hâkimin yargıladığı suç için ceza belirlemesine cezanın saptanması denilir. Somut cezanın belirlenmesi niteliğinde bu işleme cezanın hesaplanması veya cezanın mahkemece tayini de denilmektedir.¹⁰

Cezanın amaçları konusunda netice olarak diyebiliriz ki, istenen amaçlara ulaşmak için:

a) İzlenen çeşitli amaçlar göz önünde tutulmak suretiyle cezala-

⁹ Nur Centel, "Cezanın Tayini", Ceza Hukuku Reformu (Sempozyum 20-23.10.1999), Umud Vakfı Yayını, Yayın No:5, İstanbul 2001, s.262.; Ethem Çalık, Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 2832, İstanbul 1996, s.49.

¹⁰ Zeki Hafızoğulları, "Cezanın Tayin Edilmesi", Ceza Hukuku El Kitabı, İstanbul 1989, s.481 vd.; Cezanın Saptanmasına İlişkin İsviçre Ceza Kanunu Ön Tasarısındaki Hükümler ve Bu Hükümlerin Gerekçeleri için Bk. Yener Ünver, - Ayşe Nuhoglu, İsviçre Ceza Kanunu Ön Tasarısı, İstanbul 1997, s.11 vd.; Ayrıca Bk. Erhan Günay, Uygulamada Suçların Tespiti ve Cezaların Tayini, Ankara 1995, s.1 vd.;

rın türleri itibariyle çeşitli olmaları ve bir sistem içinde aralarında bir denge ve ahenk kurulması gerekir.

b) Cezalar çeşitleri itibariyle, cezaların değişik amaçlarını sağlayıcı nitelikte olmalı ve yerine göre bu amaçlardan bazıları üstünlük göstermelidir. Her halde cezalar insancıl olmalıdır.¹¹

c) İnsanların hangi fiilleri suç sayılmalı, hangileri sayılmamalıdır? Bu sınırın mutlaka yeniden çizilmesi gereklidir.

d) Zamanın geçmesi tesirini toplumda da gösterir. Çok önceleri işlenmiş bir suçun bugün cezalandırılmasında fayda yoktur. Zira bu suç unutulmuş, eski bir hadiseyi örtmüştür. Cezalandırma amacı güdülmesi, adaletten ziyade işkence tesiri yapar.

e) Ceza, ona çarpılan suçluyu "ıslah" suretiyle yeniden suç işlemesine engel olmalıdır.

2.3. Cezanın Özellikleri

İyi bir cezanın haiz olması gereken vasıfları arasında kanunilik, eşitlik, telafi edilebilir olması, insanilik, ahlakilik, kişisellik en önemlileri arasında sayılabilir.

a) Suçlar ve Cezalar Kanuni Olmalıdır: Suç adı verilen "yasak eylemlerin" mutlaka kanunda gösterilmesi gerekliliği suçta kanuniliği, suça karşılık verilecek cezanın da yalnız kanunda bulunması zorunluluğu "Cezada Kanuniliği" meydana getirir. Ceza hukukunu diğer hukuk dallarından ayıran en önemli özellik bu ilkedir. Kişi, hangi eylemlerin suç olarak düzenlendiğini ve bu suça karşılık verilecek cezayı, ceza kanunlarına bakarak tespit edecektir.¹² İlkenin fert bakımından faydası, suç teşkil eden fiillerin daha evvelden kanunlarda gösterilmesi suretiyle, bunun dışında kalan fiilleri hiçbir endişe içinde kalmadan işleyebilmesini temin etmektir. Bu sayede vatandaşların keyfi olarak cezalandırılmasının önüne geçilmiştir. Yasak edilen fiillerin evvelden gösterilmesi aynı zamanda mantıki bir zaruret olarak kabul edilmektedir.¹³

¹¹ Sulhi Dönmezer, - Sahir Erman, age.s.566.

¹² Mazhar Arıkan, "Suç Mefhumu Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi ve Müteselsil Suçlar", *Adalet Dergisi*, Sayı: 3-4, Ankara 1963,s.301 vd.; Hakkı Demirel, "Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı: 21, Ankara 1979, s.37 vd.

¹³ Öztekin Tosun, "Suçların Kanuniliği Prensibi Aleyhindeki Cereyan", İÜHF.M.,

b) Ceza İnsancıl Olmalıdır: Anayasa'nın 17. maddesine göre, "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; Kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz." Ceza hukuku alanında geçmiş devirlerde uygulanan kafa kesme, suçlunun gövdesini parçalara ayırma, yırtıcı kuşlara parçalatma, ağıza taş tıkama, güneşte bırakma, boğma, ateşte yakmak, deri yüzme, filin ayakları altında ezdirme, çengele takma, boyuna veya ayaklara ağır cendereler, çantalar takılarak teşhir gibi cezalar artık çağdaş ceza hukukunun uzun gelişme sürecinden sonra terk edilmiştir.¹⁴ Cezalar ahlaki, insan haysiyet ve şerefine bağdaşır olmalıdır. Buna ceza hukuku alanında "cezaların insanilik ilkesi" denilmektedir. Belirli bir kültür düzeyine ulaşmış olan toplumlarda suç karşılığı uygulanacak olan cezaların bu kültür düzeyindeki kişilerin duygularına uygun olması gerekir. Esasen bu husus bazı kanunlarda insan onuruna yakışmayan cezaların uygulanamayacağı şeklinde açıkça belirtilmektedir.¹⁵

c) Ceza Kişisel Olmalıdır: Anayasa'nın 38. Maddesine göre, "Ceza Sorumluluğu şahsidir". Şahsiliikten maksat, suçu kim işlemiş ise cezanın ona verilmesi demektir. Ceza suç işleyen faile verilmelidir. Bu ceza verilirken failin dışında bulunan kişilere doğrudan doğruya etkili olmamasına gereken özen gösterilmelidir.¹⁶

d) Ceza Neticeleri İtibariyle Tamiri ve Geri Alınması Kabil Olmalıdır: Adli İşlemlerde hata imkânsız değildir. "Adli hata" nadir de yapılsa neticeleri ağır olur. Adli hata, vatandaşta uyandırdığı korku ile sosyal bir felaket halini alabilir. Pek çok suçun cezasız kalmasından doğacak felaketten daha büyüktür.¹⁷ Tamiri kat'i surette imkânsız yegâne ceza "Ölüm Cezası"dır. Ancak ölüm cezası ülkemizde yapılan uzun tartışmalardan sonra kaldırılmıştır.¹⁸

Sayı: 1-4, Cilt: XXVII, İstanbul 1962, s.47.

¹⁴ Metin And, "XVI. Yüzyılda Osmanlılar' da Cezalar", *Hayat Tarih Mecmuası*, Yıl:5, Sayı: 3, 1 Nisan 1969.s.29 vd.

¹⁵ Ayhan Önder, age. s.486. Bk. Faruk Erem, Mahpusların Tabi Tutulacağı Asgari İnsani Muamele Hakkında Birleşmiş Milletler Teşkilatınca Tespit Olunan Esaslar, Ankara 1954.

¹⁶ Vidal et Magnol, *Cours de Droit Criminel et de Science Penitentiaire*, Paris 1974,s.597.;Donnedieu De Vabres, *Traite de Droit Criminel et de Legislation Penale Comparee*,Paris 1974, s.282., no:481.

¹⁷ Francesco Carrara, *Programma del corso di Diritto Criminale*, VII,Firenze 1923,s.65l.

¹⁸ Emin Artuk, "Ölüm Cezası", Jale Akipek'e Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk

e) Ceza Devlete Mümkün Olduğu Kadar Az Masraf Gerektirmelidir: Olay bakımından cezanın amacı ceza çeşitleri arasında herhangi birinin uygulanması ile gerçekleştirilecek ise, Devlet bu amaca en az masrafla ulaşabileceği ceza ne'ini tespit etmelidir. Özellikle para cezalarının etkili olabileceği hallerde hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesinden sakınılmalıdır.

2. 4. Ülkemizde Ölüm Cezasını Gerektiren Suçların Seyri

765 Sayılı eski Ceza Hukuku sisteminde “Ölüm Cezası” ağır nitelik taşıyan bazı suçlara uygulanan bir ceza olarak kabul görmüştür. TCK’ nın 11. maddesinde “İdam Cezası” cürümlere mahsus cezalar arasında sayılmıştır. Örneğin, TCK’ nın 125. maddesinde düzenlenen “Vatan Hainliği ile Devletin Ülkesi ve Egemenliğine Karşı Suçlar”; 126. maddesinde düzenlenen “ Vatandaşın Devlete Karşı Silah Kullanması veya Harbe Katılması Suçları”, Asker Toplama, hasmane hareketlerde bulunma (m.128); Düşman Askeri Harekâtına Yardım, Düşmana İlaş (m.129); Gizli Askeri Bölgelere Girme, Devlet Güvenliğiyle İlgili Belgeleri Bulundurma (m.135); Vatandaşın Yabancı Ülkede Milletine Zararlı Faaliyeti (m.140); Anayasa’ya Karşı İşlenen Suçlar (m.146); Yürütme Gücünü Vazifesini Yapmaktan Zorla Menetme (m.147); Halkı İsyana ve Birbirini Öldürmeye Teşvik (m.149); Askeri Komutanlıkların Gaspı (m.152); Cumhurbaşkanı Suikast (m.156) gibi suçlar sayılabilir.¹⁹

3 Aralık 1981 tarih ve 5844 sayılı kanunla devlet düzenini sınıf esasına dayandırmak amacıyla örgütlenme (m.141) suçu için ölüm cezası, 9 Temmuz 1953 tarih ve 6123 sayılı kanunla uyuşturucu ticareti (m.403,406,407), mevsuf ırza geçmeler (m.418), mevsuf halde kız kaçırmalar (m.439) için ölüm cezası öngörülmüştür. 28 Ekim 1971 gün ve 1490 sayılı kanun adam kaldırma suçu için ölüm cezasını öngörmüştür.

Fakültesi Yayını, Konya 1991, s.174. Şakir Derkut, “Ölüm Cezası”, Cumhuriyet Gazetesi, 7.8.1980.

¹⁹ Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler için Bk. Çetin Özek, T.C.K.’nın Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar, İstanbul 1976, s.77 vd.; İlhan Akbulut, Devlet, Terörizm ve Ülke Bölücülüğü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990, s.125 vd.; İlhan Akbulut, “Devletin Şahsiyetine Karşı Suçlar ve Ülke Bölücülüğü Suçu”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 76, Sayı:1, İstanbul 2002, s.22 vd. Ayrıca Bk. Ersan Şen, “Ölüm Cezası”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt : 70, Sayı:1-2-3, 1996, s.53-59.

21 Kasım 1990 tarih ve 3679 sayılı kanun ve bu tarihe kadar hakkında idam cezası öngörülmüş olan 13 suçun cezasını ağır hapse çevirmiş; bazı suçların cezalarının içtimaı ve tekerrürü halinde idam cezasını ortadan kaldırmıştır.

Dolayısıyla, eski Türk Ceza Kanunu'nda mevsuf adam öldürmeye ilişkin 450. Madde ayırık tutulursa, yalnız Devletin Şahsiyetine ilişkin cürümlerden 12 suçtan dolayı idam cezası öngörülmüştür.

(m.125,126, 127, 129, 131, 133, 136, 137, 146, 147, 149, 156).²⁰

Devletin şahsiyetine, varlığına karşı cürümlerin, çok ağır nitelikte suçlar oluşu, bunların uygulanmasının sınırlılığını ve bu sınırlılığın sağlanması da, bu cürümlerle ilgili normların dar yorumuna bağlı bulunmaktadır

“Devletin himayesi” veya “devlete karşı” suçlar esasında bir bütünlük taşır. Devlet, siyasal, idari ve adli menfaatleri ile tüm olarak devletin kendine has menfaatleri bütünüdür. Bu açıdandır ki, devletin siyasal menfaatleri kadar, idari ve adli menfaatlerinin de korunması gerekir.

Eski Türk Ceza Kanunu'ndan başka 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nda, 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanun'da, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nda İdam Cezası yer almaktaydı. Askeri Ceza Kanunu'nda 23 madde ölüm cezasını öngörmekteydi.²¹

1961 tarihli Anayasamız yürürlükte iken ölüm cezasının Anayasa'nın 11 ve 24. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştü. Anayasa Mahkemesi gerek uluslararası Antlaşmalar ışığında gerek Anayasa'nın ölüm cezasına cevap verdiği esaslardan hareket ederek, bu cezanın Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermişti (An. Mah. Kar. 1.7.1983,207/175). Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı şu sebeplerden eleştirilmekteydi. Eleştiri noktası da, yaşama hakkı olmadan diğer hakların olamayacağı, hakların sınırlandırılabilmesi ancak özüne dokunulamayacağı bir kural olduğuna göre, ölüm cezası bu kurala aykırı olmaktadır denilmiştir.

²⁰ Maddelerin geniş açıklamaları için Bk. İlhan Akbulut Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması, İstanbul 1993, s.48 vd.;

²¹ Doğan Soyaslan, “Ölüm Cezası”, 20-22 Ekim 1999 tarihinde yapılan Ceza Muhakemesi Hukuku Reformu Sempozyumuna Sunulan Tebliğ. Ceza Hukuku Reformu, Umut Vakfı Yayınları. Yayın No: 5, 1.Bası, İstanbul Mayıs 2001, s.692.

Ülkemizde 1920 tarihinden itibaren, 1984' te ölüm cezalarının fiilen uygulanmayarak kaldırılmasına kadar geçen 64 yıllık dönemde, TBMM tarafından onaylanan ve infazı gerçekleştirilen ölüm cezası kararı sayısı 712'dir. Bunlardan 15' i kadın hükümlüdür. 1980 ila 1984 yılları arasında ise 53 ölüm cezası yerine getirilmiştir.²²

2.5. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunumuzda Belirtilen "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar"

Türk Ceza Kanunu'nun " Dördüncü Kısmında Yer Alan Suçlar ; "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlığını taşımaktadır. Beşinci bölümde ise; "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" yer almaktadır. Bunlar ; "Anayasayı İhlal" m.309. ; "Cumhurbaşkanına Suikast ve Fiili Saldırı " m.310.; "Yasama Organına Karşı Suç" m.311.; "Hükümete Karşı Suç " m.312.; "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyân" m.313.; "Silahlı Örgüt" m.314.; "Silah Sağlama " m.315; "Suç İçin Anlaşma" m.316. yer almaktadır.

Bu sayılan suçlardan "Hükümete Karşı Suç" önem arz etmektedir. Maddede yapılan tanım şöyledir:

1) Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlatılmış müebbet hapis cezası verilir.

2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur".

Hüküm, 1926 tarihli 765 Sayılı Eski TCK'nın 147. maddesi'nden değiştirilerek alınmıştır. Maddede "Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren ıskat veya vazife görmekten cebren men edenlerle bunları teşvik edenler" cezalandırılmıştı. Maddede 1889 tarihli İtalyan Zanardelli Ceza Kanunu'nun 118/3 maddesi örnek alınmak suretiyle kanuna alınmıştı. Kanunda : " Hükümetin biçimini zor kullanarak değiştirmek..." tanımı yer almaktaydı. Buna mukabil 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu yoruma elverişli bir tanım vererek "...geçici de olsa bütünüyle ya da bir kesimiyle hükümetin çalışmasını doğrudan engellemeye yönelik eylem" den söz etmiştir (m.289/1). 1992 tarihli Fransız

²² Ayhan Önder, Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992,s.493.

Ceza Kanunu ise, “ Kurumları tehlikeye düşürecek nitelikte bir ya da daha çok davranışla işleme olgusu” nu suikast suçunun temel unsuru olarak kabul etmiştir.²³

Yabancı ülke mevzuatlarında da, Devlete yönelik saldırıları düzenleyen hükümler bulunmaktadır: RİTTLER, Hükümeti ortadan kaldırmaya yönelik hareketleri “Vatana İhanet” olarak nitelendirmekte ve vatana ihaneti, devlete yönelik bir cinayet olarak kabul etmektedir. Vatana ihanet fiilleri olarak da;

1) Hükümet şeklini ve/ veya Anayasa’ yı zorla değiştirmeye teşebbüs.

2)Avusturya’ nın üniter devlet birliğinin bir bölümünü ve/ veya eyaletlerin bir kısmını zorla koparmaya teşebbüs ya da dışarıdan devlete yönelik bir tehlikenin oluşmasına ve/ veya büyümesine neden olmak, 3- İçerde bir isyana ya da iç savaşa katılmayı göstermektedir. RİTTLER, Vatana ihanet suçunun bu şekilde tanımlanmasının avantajını da şu şekilde açıklamaktadır: “Zamanın ve devlet hukuku sisteminin sık sık değişmesine karşın, ceza yasasının değişmesi zorunluluğu ortaya çıkmamış, bu ya da bütün değişik sistemlerde uygulanabilmiştir. Bununla beraber, şu dezavantajı da mevcuttur: Yasa suçun esaslarını tam tanımlamamakta, bir metin ortaya koymakta, bunun yorumlanıp, uygulanmasını ise, yürürlükteki kanun çerçevesinde hâkimlere bırakmaktadır. Böylece cezalandırılması gereken davranışların hudutları kesin olarak çizilmemektedir. Hukuk bilimi, hâkimin bu zor görevini kolaylaştırmak için oluşturulmuştur. Anayasa deyimiyle devletin hukuki ana düzeni anlaşılır. Anayasa’ daki bir değişiklik, kimlerin devletin yapısındaki ana prensiplere bir saldırıda bulunmuş sayılacağına tarifini amaçlamaktadır. Bu ana prensipler şunlardır: demokratik kurallar ve bunların etkileşme alanları; bütün vatandaşların kanun karşısında eşit olmaları, serbestçe konuşma ve iradelerini kullanma hususunda eşit haklara sahip olma; halkın, devletin irade kullanımında etki hakkı olması; hürriyet ile ilgili hakların garantisi. Daha sonra ise, federal prensip gelir. Bu prensiplerin zirvesi ise, Anayasa Mahkemesi’dir. Şu hâlde, yasal olmayan bir yolla halkın bir sınıfına üstünlük sağlanmaya teşebbüs edilmesi veya parlamen-

²³ Sami Selçuk, “Hükümeti Ortadan Kaldırmaya ve Görevini Engellemeye Kalkışma” Düşünenlerin Düşüncesi, 22.6.2013 tarihli Milliyet Gazetesi.

tonun bertaraf edilmesi, ya da Anayasa' nın garantisi olan Anayasa Mahkemesi'nin ortadan kaldırılmasına yönelik fiillere girişilmesi vatana ihanet sayılabilir. Burada söz konusu olan münferit bir vaka halinde Anayasa'yı çiğnemek değil, aksine Anayasa' nın prensip niteliğinde olan bir maddesini hükümsüz hale getirmek ve böylelikle devletin yasal düzenini önemli şekilde değiştirmektir. Buna karşılık Parlamento'nun havaya uçurulması veya Anayasa Mahkemesi'nin münferit bir olay konusundaki kararının zorla değiştirilmeye kalkışılması vatana ihanet olarak değil de, diğer cezai hukuk yönünden ele alınabilir. Bu gibi durumlarda Anayasa' yı değiştirme söz konusu değildir. Bu cürmü işleyenin amacı da bu değildir. Sadece hükümet şeklinin ve/veya Anayasa'nın zorla değiştirilmesine teşebbüs edilmesi vatana ihanettir.²⁴

2.6. Uluslararası Sözleşmeler Bağlamında Ölüm Cezası Yasası

1991 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nda eleştiriler alan Türkiye "İnsan Hakları Raporu"nda 88 ülke arasında 40 puanla 66. Sırada ve "en az özgür ülkeler" arasında yer almaktaydı. Yabancı kaynaklı İnsan Hakları İhlal iddiaları arasında şu noktalar üzerinde durulmuştu: İşkence iddiaları, işkence ve kötü muamele yapan görevlilerin Memurin Muhakematı Kanunu ile Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde korunmaları, CMUK değişikliklerinin olağanüstü hal bölgesinde uygulanmaması, düşünce ve basın özgürlüğüne yönelik kısıtlama ve saldırılar, şüpheli kaybolmalar, faili meçhul cinayetler, özellikle Güneydoğu Anadolu'dan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na yapılan kişisel başvurular.²⁵

Türkiye, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ni 1954 yılında onaylayarak iç hukukun bir parçası haline getirmiştir. Buna göre Türkiye, sözleşmeye taraf olan diğer ülkeler gibi, Anayasa ve yasalar dâhil bütün mevzuatını, ayrıca yargısal ve idari uygulamalarını sözleşmenin öngördüğü özgürlükler düzenine uyumlu hale getirmeyi taahhüt etmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Anayasamızın 90. maddesine göre yasa hükmündedir. Türkiye Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na

²⁴ Theodor Von Rittler, Lehrbuch Des Österreichischen Strafrechts, Vien 1962, s.340 vd.;

²⁵ Bülent Tanör, Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, 3.Baskı, 1994, s.159.

kişisel başvuru hakkını 28 Ocak 1987 tarihinde; İnsan Hakları Divanı'nın zorunlu yargı yetkisini ise 22 Ocak 1990 tarihinde tanımıştır. Bu tanımın sonucu olarak, Türkiye'nin yetki alanı içinde bulunan kişilerin İnsan Hakları İhlali iddiası ile Türkiye'yi Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na şikâyet edebilme yolu açılmıştır.

Türk Ceza Hukuku sisteminde "Ölüm Cezası" ağır nitelik taşıyan bazı suçlara uygulanan bir ceza olarak kabul görmüştür. Ölüm Cezası'nın gerekliliği üzerinde hayli görüş ileri sürülmüştür: İngiliz filozofu Bentham "Cezalar ve Mükâfatlar- Theorie des peines et des recompences" adlı eserinde, "ceza verme hakkının toplum yararı" na dayandığını ileri sürmüştür. Alman filozofu ünlü Kant 1797 yılında yayımladığı " Hukuk Öğretisinin Metafizik Esasları- Elements metaphisiques de la doctrine du Droit" adlı eserinde, " Ceza, işlenen suç ile bozulan manevi dengeyi sağlar" demiştir. Yine, İtalyan hukukçusu Garafalo ise "Suçlu toplum muhitine intibak edememiş ve bu sebeple de toplum için tehlike yaratmış kimseler olup böyle suçluların toplum muhitinden uzaklaştırılması zarureti sebebiyle ölüm cezasının uygulanması gerekir" demiştir.

Ülkemizde ölüm cezasını savunanlar şu görüşleri ileri sürmüşlerdi: Devlet, her türlü zararlı hareketlere ve tehlikelere karşı kendini korumak zaruretindedir. Tehlikeli suçluların zararsız hale getirilmesi Devlet için bir zaruret ve hatta bir toplum savunmasıdır. Ağır ve tehlikeli suçluların bu sebeplerle, ölüm cezası ile cezalandırılması kaçınılmaz olmuştur. Cezanın gayesi yalnız uslandırma değildir. Korunma ve başkalarını korkutma da vardır. Bu gayelerin elde edilmesinde en tesirli cezalardan biri ölüm cezasıdır.²⁶ Doktrindeki görüşler böyle olmakla beraber, Anayasa Mahkemesi 1962 yılından beri birçok kararında AİHS'ne atıfta bulunmuştur. Bazı kararlarında da Sözleşme kurallarını referans norm olarak kullanmıştır. Sözleşme kuralları, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'ya uygunluk denetiminde esas aldığı normlar bloku içinde yer almıştır.²⁷

²⁶ Abdullah Pulat Gözübüyük, "Ölüm Cezası Üzerine", *Adalet Dergisi*, Yıl:73, Mayıs-Haziran, Sayı:3, Ankara 1982.; Ayrıca Bk. O. Kadri Keskin "İdam Cezası ve Takdiri Tahfif", *Adalet Dergisi*, Yıl:73, Mart-Nisan, Sayı:2, Ankara 1982.

²⁷ Yılmaz Aliefendioğlu, "Anayasa Mahkemesi'nin İnsan Hakları Konusundaki Genel Tavır", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Mayıs 1993, C. XVII, Sayı: 155, s.24.

Anayasa Mahkemesi, bazı kararlarında da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi' ni tek başına bağımsız bir ölçü olarak değil, Anayasa hükümlerine " destek ölçü norm" olarak kullanmıştır. Anayasa Mahkemesi Sözleşme' ye, denetlediği kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunu saptarken dayandığı gibi, Anayasa' ya uygun bulurken de dayanmıştır.²⁸

Uluslararası İnsan Hakları ve temel özgürlüklerine ilişkin değer sistemi ve özellikle uluslararası hukuk mevzuatı, bu konuda doğrudan uygulanabilirlik kabiliyetine sahip olmaması nedeniyle biçimsel de olsa, ulusal devletlerin, bir hukuk devletinin temel ilkelerini ve kurumsallaşmasını benimsememesini, dolayısıyla demokratik bir toplum yapısı yaratma yükümünü ilkesel ve programal nitelikte öngörmektedir.

1990 yılında İnsan Hakları alanında Siyasal denetim konusunda, TBMM bünyesinde "İnsan Hakları İnceleme Komisyonu" kurulmuştur. Komisyona, İnsan Hakları konusundaki gelişmeleri araştırmak, yasal düzenlemeler önermek, uygulamanın uluslararası antlaşmalara, Anayasa ve yasalara uygunluğunu incelemek ve bu konularda çözümler önermek, ihlallerle ilgili başvuruları incelemek ve ilgili mercilere iletmek, kamu ve özel kurumlardan bilgi istemek, ilgilileri çağırıp bilgi almak, başkent dışında da çalışabilmek, TBMM 'ne raporlar sunmak, Başbakanlık ve bakanlıkları ilgilendiren hususlardaki raporlarının bu makamlara iletilmesini istemek, sorumlular hakkında kovuşturma ve işlem yapılabilmesi için TBMM Başkanlığını harekete geçirebilmek gibi önemli görev ve yetkiler verilmiştir.²⁹ Komisyon kendisine tanıyan yetkiler çerçevesinde çalışmalar yapmıştır.

İnsan Hakları İhlallerinin önlenmesinde gerek ferdi olarak ve gerekse de kuruluşlar olarak herkese sorumluluklar düştüğünü belirten ROBERTSON ve MERRILS, bu konuda şu görüşlere yer vermektedirler: "...İnsan haklarıyla ilgilenen ve gelişmesi için çaba gösteren insan-

²⁸ Necmi Yüzbaşıoğlu, "Avrupa İnsan Hakları Hukukunun Niteliği ve Türk Hukuk Düzenindeki Yeri Üzerine", *İnsan Hakları Merkezi Dergisi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, C. II, Sayı 1, Mayıs 1994, s.31.

²⁹ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu, No: 3686, Kabul Tarihi:5.12.1990 (R.G.8.12.1990,20719). Bu konuda bkz. M Kazancı, "The Human Right Commission of The Turkish Grand National Assembly and the Human Rights in Turkey", *Turkish Yearbook of Human Rights*, Vol.14,1992,p.3958.

ların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bugün Avrupa İnsan Hakları Komisyonu sayesinde birçok insan ve sivil toplum kurumları, uluslararası kurum ve kuruluşlar, ulusal ve uluslararası parlamentolar ve sivil toplum kurumları insanlardan temel hak ve özgürlüklerle ilgilenmesini istemektedir. Kamuoyunun artan baskısı, insan haklarını zedeleyen kararlar alan hükümetleri caydırmak konusundaki etkisini sürdürecektir. Bu anlamda uluslararası organizasyonlar ve hukukçulara büyük bir rol ya da özel bir sorumluluk düşmektedir. Birleşmiş milletler, bütün organlarını eğitim ve öğretim yoluyla insan hak ve özgürlüklerine gereken saygıyı sağlama konusunda çaba göstermeye devam etmektedir”.³⁰

Ülkemizde insan hakları ihlali iddialarına karşı şu tedbirleri almak gereklidir:

- İnsan hakları ihlali iddialarına karşı en önemli hukuksal vasıtalar, bu konularda vaktinde tutulmuş belge ve dokümanlardır. Bu belge ve dokümanların usulüne uygun tutulması ve muhafazası büyük önem arz etmektedir.
- Gözaltına alma ve sorgulama işlemlerinde tüm kayıtlar sıhhatli bir şekilde tutulmalıdır.
- Şahıslarla ilgili işkence iddialarını önlemek için, gözaltında tutulan şahıslarla ilgili olarak bu şahısların nezarete giriş ve çıkışlarında durumları doktor raporu ile belgelenmeli, ayrıca bu şahısların imkân varsa giriş ve çıkışta fotoğraf ve video filmleri çekilmelidir.
- İstenmeden de olsa şahıs mallarında meydana gelen zararlar, belgelenmeli ve yasal olarak tazmin edilmelidir.
- İhlal iddialarının 1-2 sene sonra gündeme getirileceği düşünülerek, belgelerin düzenli bir şekilde arşivlenmesi ve muhafazası sağlanmalıdır.
- Bir olay meydana geldiğinde mutlaka mahalli adli mercilere derhal haber verilmelidir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, her ne kadar, doktrinindeki görüşler “Ölüm Cezası”nın cezalar sisteminde bulunması gerektiğine işaret et-

³⁰ A.H. Robertson – J.G. Merrills, „Human Rights In the World, Third Edition, Manchester University Press, New York 1992, p.304.

miş ise de; Artık günümüzde dünyanın çoğu ülkelerinde artık insan haklarının hayli değerli olduğu ve her geçen gün de değer kazandığı, vazgeçilmez bir hak olduğu ortaya çıkmaktadır.

Geçmiş dönemlerde, ülkemizde bilhassa Devlete Karşı Suç işlemiş kişilere karşı, ele geçtiklerinde gözaltında iken zor kullanıldığı, şiddet uygulandığı herkesçe bilinmektedir; ama artık teknolojinin de gelişmesiyle herkesin yaşamında nerede bulunduğu, ne yaptığı, kimlerle görüştüğü, ne konuştuğu hatta ne yiyip içtiği bilinmektedir. Bu itibarla devamlı bir değişim yaşanmaktadır.

Geçmişte çocuğunuza şiddet kullandığınızda çocuğunuz haklarının ne olduğunu bilmediği veya bu konuda daha yasal düzenlemeler olmadığı için hiçbir makama gidip şikâyetle bulunamıyordu; ama bugün her türlü kitle iletişim araçlarıyla her türlü bilgi alınmakta şikâyetlerde bulunulabilmektedir.

Türkiye, Avrupa Konseyi üyesi olarak, yarım yüzyıla yaklaşan süreçte Avrupa Birliği ile üyelik hedefli ilişkilerini sürdürmektedir. 1987 yılında yapılan AB üyelik başvurusunun ardından, 3 Ekim 2005' te üyelik müzakerelerine ilişkin süreç başladı. Bu süreçte ölüm cezasını kaldırmaya yönelik iç mevzuatta gerekli değişiklikler yapıldı. Zira AB ve daha geniş olan Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde idam cezası yoktur. Konulması da hukuken imkânsızdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin bir parçası olan 6 no.'lu Ek Protokol' de idam cezası yasaklanmıştır. Bu gelişmeler içinde 3 Ağustos 2002 tarihinde ülkemizde idam cezaları "yakın savaş tehlikesi ve savaş hali" durumu ile sınırlandırıldı. Yine 2002 yılında 4771 Sayılı Kanun ile ilgili yasalarda yer alan ölüm cezaları müebbet ağır hapis cezasına çevrildi. İdam cezasını tamamen kaldıran " 6 no.'lu Protokol"ü Türkiye, 13 Ocak 2003 tarihinde imzaladı. Bugün Anayasa' ya göre " ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez."

2004 yılında çıkarılan ve 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu'nda idam cezasına yer verilmemiştir. Türkiye, Ek 6 no.'lu Protokol' de olduğu gibi, iç hukukunda ölüm cezasının her koşulda kaldırılmasına ilişkin 13 no.'lu Protokol' a ilişkin onay sürecini de 2006 yılında tamamlayarak yürürlüğe koydu.

Sonuç

Halen dünya üzerinde “Ölüm Cezası” uygulayan ülkeler mevcuttur. Ancak modern Ceza Hukuku Mevzuatına sahip ve İnsan Hakları konusunda taviz vermeyen ülkeler bu cezayı artık gayri insani olarak kabul etmektedirler.

Her ne kadar, bir ülkenin mevzuatında “Ölüm Cezası” uygulaması mevcut olsa bile, mahkeme failin yargılama sürecindeki tutum ve davranışlarını, ceza hukukunun temel prensiplerini, müesseselerini uygulayarak bu cezayı hapis cezasına çevirebilmektedir. Yani mutlaka failin isnat edilen ölüm cezasını gerektiren bir fiilden dolayı yargılanması halinde bu ceza uygulaması ile cezalandırılacağı neticesine varılmamalıdır. Geçmişte böyle olmuştur. Birçok olayda failer, ceza kanununda idam cezası öngören bir fiil nedeniyle yargılandığı halde, ceza kanunlarının indirim sağlayan müesseseleriyle ölüm cezasından kurtularak hapis cezası ile cezalandırılmışlardır.

Günümüzde artık ölüm cezası uygulamasının geri gelmesi mümkün değildir; zira artık ülkeler dünya milletleri arasında hem mevzuatlarına hem de “ölüm cezası” bulunup bulunmamasına göre değerlendirilmektedirler. Bu değerlendirilmeye göre de AB üyesi olup olmayacaklarına dair karar verilmektedir. AB üyeliği de ülkemiz için hayati öneme sahiptir. AB üyeliğinin ülkemize sağlayacağı avantajlar saymakla bitmez. Sadece diğer ülkelere serbestçe hiçbir zorluk çekmeden, herhangi bir işleme takılmadan seyahat bile bir avantajdır. Son zamanlarda meydana gelen tüm toplumumuzca lanetlenen, devlete karşı kalkışma olayları nedeniyle ülkemizde yeniden “ölüm cezası”nın mevzuatımıza konulması düşünülmekte ise de; konunun kitle psikolojisindeki heyecanların ötesinde “dış politika” sorunu olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Akbulut İlhan, Devlet, Terörizm ve Ülke Bölücülüğü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990.
- Akbulut İlhan, Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması, İstanbul 1993.
- Akbulut İlhan, “Devletin Şahsiyetine Karşı Suçlar ve Ülke Bölücülüğü Suçu”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:76,Sayı:1, İstanbul 2002.

- Aliefendioğlu Yılmaz, "Anayasa Mahkemesi'nin İnsan Hakları Konusundaki Genel Tavrı" *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Mayıs 1993.
- And Metin, "XVI. Yüzyılda Osmanlılarda Cezalar", *Hayat Tarih Mecmuası*, Yıl:5,Sayı:3, 1 Nisan 1963.
- Arıkan Mazhar, "Suç Mefhumu Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi ve Müteselsil Suçlar", *Adalet Dergisi*, Sayı: 3-4, Ankara 1963.
- Artuk Emin, "Ölüm Cezası", Jale Akipek'e Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Konya 1991.
- Bardakoğlu Ali, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, "Ceza Maddesi", Cilt:7, İstanbul 1993.
- Bentham Jeremy, *The Principles of Morals and Legislation*, Newyork 1948.
- Carrara Francesco, *Programma del Corso di Diritte Criminale*, VII, Firenze 1923.
- Centel Nur, "Cezanın Tayini" Ceza Hukuku Reformu (Sempozyum 20-23.10.1999) Umud Vakfı Yayını, Yayın No:5, İstanbul 2001.
- Çalık Ethem, Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, 2832, İstanbul 1996.
- Demirel Hakkı, "Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı: 21, Ankara 1979.
- Derkut Şakir, "Ölüm Cezası", *Cumhuriyet Gazetesi*, 7.8.1980.
- Dönmezler Sulhi, "Suçla Mücadele", *Türk Hukuk Enstitüsü Dergisi*, Yıl:2, Sayı:16, Şubat 1997.
- Dönmezler Sulhi - Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, C. II, 10. Bası, İstanbul 1994.
- Erem Faruk, Mahpusların Tabi Tutulacağı Asgari İnsani Muamele Hakkında Birleşmiş Milletler Teşkilatınca Tespit Olunan Esaslar, Ankara 1954.
- Erem Faruk, *Türk Ceza Hukuku*, C. I, İstanbul 1966.
- Günay Erhan, *Uygulamada Suçların Tespiti ve Cezaların Tayini*, Ankara 1995.
- Gözübüyük Abdullah Pulat, "Ölüm Cezası Üzerine", *Adalet Dergisi*, Yıl:73, Mayıs-Haziran, Sayı:3, Ankara 1982.
- Hafizoğulları Zeki, "Cezanın Tayin Edilmesi", *Ceza Hukuku El Kitabı*, İstanbul 1989.
- Hafizoğulları Zeki, *Ceza Normu*, 2.Baskı, Ankara 1996.
- Kazancı M., "The Human Right Commission of the Turkish Grand National Assembly and the Human Rights in Turkey", *Turkish Yearbook of Human Rights*, Vol.14,1992.
- Keskin O. Kadri, "İdam Cezası ve Takdiri Tahfif", *Adalet Dergisi*, Yıl:73, Mart-Nisan, Sayı:2, Ankara 1982.
- Levy-Bruhl Henri, *Suç Sosyolojisine Giriş*, Çev. Ümit Meriç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul 1984.
- Önder Ayhan, *Ceza Hukuku Dersleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.
- Özek Çetin, *TCK' nın Elli Yılında Devlete Karşı Suçlar*, İstanbul 1976.
- Rittler Theodor Von, *Lehrbuch Des Österreichischen Strafrechts*, Vien 1962.

- Robertson A.h. – Merrils, J.g. Human Rights In the World, Third Edition, Manchester University Press, New York 1992.
- Selçuk Sami, "Hükümeti Ortadan Kaldırmaya ve Görevini Engellemeye Kalkışma", Düşünenlerin Düşüncesi, 22.6.2013 tarihli Milliyet Gazetesi.
- Soyaslan Doğan, "Ölüm Cezası", 20-22 Ekim 1999 tarihinde yapılan Ceza Muhakemesi Hukuku Reformu Sempozyumuna Sunulan Tebliğ, Ceza Hukuku Reformu, Umut Vakfı Yayınları, Yayın No:5, 1. Bası, İstanbul Mayıs 2001.
- Şen Ersan, " Ölüm Cezası", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 70,Sayı:1-2-3,İstanbul 1996.
- Tanör Bülent, Türkiye' nin İnsan Hakları Sorunu, 3.Baskı, 1994.
- Tappan P.w. Crime Justice and Correction, London 1960.
- Topçuoğlu Hamide, Hukuk Sosyolojisi Dersleri, (Sosyolojik Açıdan Hukuk) C. II, Yayıncılık Ltd Şti., 1.Baskı,Ankara 1984.
- Toroslu Nevzat, Ceza Hukuku, Ankara 1991.
- Tosun Öztekin, "Suçların Kanuniliği Prensibi Aleyhindeki Cereyan", İÜHFİM, Sayı:1-4, Cilt:XXVII, İstanbul 1962.
- Ünver Yener - Nuhoglu Ayşe, İsviçre Ceza Kanunu Ön Tasarısı, İstanbul 1997.
- Vidal et Magnol Cours de Droit Criminel et de Science Penitentiaire, Paris 1974.
- Yücel Mustafa Tören, Kriminoloji Suç ve Ceza, Ankara 1986.
- Yüzbaşıoğlu Necmi, "Avrupa İnsan Hakları Hukukunun Niteliği ve Türk Hukuk Düzenindeki Yeri Üzerine", *İnsan Hakları Merkezi Dergisi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, C. II, Sayı: 1, Mayıs 1994.